

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ภูมิประเทศทางภาคเหนือของประเทศไทย เป็นภูเขาถึง 70 เปอร์เซ็นต์ บริเวณที่เป็นภูเขานั้นมักจะไม่ค่อยมีคนสัญจรไปมา จึงเป็นเหตุให้ชาวไทยภูเขาอพยพเข้ามาทำไร่เลื่อนลอยและปลูกฝิ่น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านยาเสพติด เพราะฝิ่นสามารถนำไปแปรสภาพเป็นยาเสพติดชนิดอื่นๆ ที่มีอันตรายร้ายแรงกว่า เช่น มอร์ฟีน เฮโรอีน บุคคลที่ติดยาเสพติดมักจะเป็นคนไร้ความสามารถในการประกอบอาชีพและก่ออาชญากรรมต่างๆ ส่วนการทำไร่เลื่อนลอยนั้นทำให้เกิดการตัดไม้ทำลายป่าและทำลายต้นน้ำลำธาร เมื่อป่าไม้ถูกทำลายย่อมส่งผลกระทบต่ออุทกภูมิและปริมาณน้ำฝน ทำให้ฝนตกน้อยลงกระทบกระเทือนต่อการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ราบ

จากปัญหาดังกล่าว รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะยับยั้งการทำไร่เลื่อนลอยและการปลูกฝิ่น แต่รัฐบาลไม่สามารถใช้มาตรการที่รุนแรง เพราะอาจทำให้ชาวไทยภูเขาเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลหันไปสนับสนุนผู้ไม่หวังดีต่อชาติซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาความมั่นคงของประเทศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย กรมประชาสงเคราะห์ กรมป่าไม้ หน่วยงานเฉพาะกิจ เช่น โครงการหลวง โครงการเกษตรที่สูง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น จึงได้ดำเนินการเร่งรัดเกี่ยวกับการพัฒนาชาวไทยภูเขาให้มีความรักในพื้นที่และตั้งหลักแหล่งอยู่เป็นที่ ตลอดจนดำเนินการวิจัย ค้นคว้าหาพืชที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศให้ชาวไทยภูเขาปลูกทดแทนฝิ่น

ทางภาคเหนือของประเทศไทยได้มีการปลูกท้อมานานพอๆ กับการปลูกฝิ่น เข้าใจกันว่าบรรดาชาวไทยภูเขาที่อพยพเข้ามาจะปลูกท้อตามหมู่บ้านที่อาศัย เมื่ออพยพย้ายถิ่นที่อยู่ใหม่ต้นท้อจึงถูกทิ้งไว้ตามธรรมชาติ เมื่อเวลานานเข้าท้อพวกนี้จึงสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพภูมิอากาศทนต่อโรค อากาศและความแห้งแล้งได้ดี ชาวไทยภูเขาจึงเรียกท้อพวกนี้ว่า "ท้อพื้นเมือง" ผลท้อพื้นเมืองมีขนาดเล็ก รสฝาด ประมาณ 5-10 ปีที่ผ่านมาชาวไทยภูเขาขายท้อเหล่านี้ได้ในราคากิโลกรัมละสองบาทถึงห้าบาท

ทางโครงการหลวงร่วมกับโครงการเกษตรที่สูง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทำการวิจัยตั้งแต่ปีพ.ศ. 2508 ผลการศึกษาพบว่าไม้หลายชนิด หลายพันธุ์ ที่สามารถปลูกได้ผลดีในบริเวณที่สูงของภาคเหนือ เช่น ท้อ บ๊วย สาลี่ แอปเปิล เป็นต้น ทางโครงการหลวงได้นำท้อหลาย ๆ พันธุ์จากต่างประเทศมาทดลองปลูก ปรากฏว่าสามารถเจริญเติบโตให้ผลที่มีขนาดใหญ่ รสชาติดี สามารถขายได้ก็โลกรับละเยืถึงหกสิบบาท ทางโครงการหลวงจึงได้ส่งเสริมให้ชาวไทยภูเขาปลูกท้อพันธุ์ สำหรับชาวไทยภูเขาที่มีท้อพื้นเมืองอยู่แล้วก็จะทำการเปลี่ยนยอดท้อพื้นเมืองให้เป็นท้อพันธุ์ เพื่อที่ชาวไทยภูเขาจะได้มีรายได้สูงขึ้นกว่าเดิม

โครงการและหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ทางด้านเกษตรได้ทำการคัดเลือกพันธุ์ใหม่ให้ดีขึ้น วิจัยที่เกี่ยวกับการเจริญเติบโต การออกดอกและการติดผล เป็นต้น แต่ยังไม่มียุหน่วยงานใดที่ทำการศึกษาด้านรายจ่าย รายได้ที่จะได้รับจากการทำสวนท้อ ด้วยเทคนิคการศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนทำสวนท้อจึงน่าจะ เป็นประโยชน์ต่อ เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของท้อ และวิธีการทำสวนท้อ
2. เพื่อศึกษา ต้นทุน รายได้ และผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำสวนท้อพื้นเมือง และสวนท้อพันธุ์
3. เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค ที่มีผลกระทบต่อต้นทุนและรายได้จากการทำสวนท้อ

ขอบเขตการศึกษา

1. คำว่า "ท้อพื้นเมือง" หมายถึง ท้อพันธุ์ที่ปลูกกันอยู่เดิม ซึ่งบนคอยอ่างขางมี 2 ชนิด คือ ชนิดเนื้อขาวและชนิดเนื้อแดง จึงเรียกว่าพันธุ์อ่างขางขาวและอ่างขางแดง
2. คำว่า "ท้อพันธุ์" หมายถึง ท้อพันธุ์ซึ่งนำเข้ามาจากต่างประเทศ เช่น พันธุ์ Flordabelle พันธุ์ Flordared และพันธุ์ Flordasun เป็นต้น
3. ในการศึกษาจะศึกษาถึงการจำหน่ายท้อสดเท่านั้น ไม่รวมถึงท้อดอง แยมท้อ ฯลฯ
4. ในการศึกษาจะทำการศึกษาโดยเลือกแหล่งปลูกท้อที่คอยอ่างขางซึ่งเป็นแหล่งปลูกท้อพื้นเมืองจำนวนมากกว่าแหล่งปลูกอื่น ๆ (ตารางที่ 1.1) และเลือกสอบถามเกษตรกรที่หมู่บ้านบ้านหลวง คอยอ่างขาง เพราะหมู่บ้านนี้ปลูกท้อมานานประมาณ 30 ปี และมีรายได้จากการจำหน่ายท้อมากกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ (ตารางที่ 1.2)

ตารางที่ 1.1 ผลการสำรวจจำนวนที่ดินเมือง เดือนมิถุนายน 2527

แหล่งปลูก	จำนวนที่ดินเมือง (ตัน)
อินทนนท์	1,400
อ่างขางและขอบด้ง	12,750
ห้วยโป่งและห้วยน้ำริน	350
แม่ลาน้อย	805
ห้วยน้ำขุ่น	5,100
ทุ่งหลวง	1,892
แม่ปูนหลวง	5,686
แม่แฮ	6,609
ทุ่งเรา	100

ที่มา : โครงการหลวง (บันทึกผลการสำรวจจำนวนที่ดินเมืองในปี 2527)

ตารางที่ 1.2 จำนวนถือและรายได้

ชื่อหมู่บ้าน	รายได้ (บาท)	
	ที่ดินเมือง	ที่ดินรัฐ
บ้านหลวง	17,000	51,000
ขอบด้ง	5,700	1,300
บ้านคุ้ม	7,700	-
ปะหล่อง	-	-

ที่มา : รายงานประจำปี พ.ศ. 2527 ของ

ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูง โครงการหลวงขอบด้ง-อ่างขาง

วิธีการศึกษา

1. รวบรวมและศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยรวบรวมจาก

1.1 การสังเกตการณ์สภาพทั่วไปของการทำสวนท้อ

1.2 การสัมภาษณ์เกษตรกร โดยใช้แบบสอบถามซึ่งแสดงไว้ในภาคผนวกเป็น

แนวทางในการสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ทำสวนท้อ 33 รายจากทั้งหมด 57 ราย

เกษตรกรที่ได้รับการสัมภาษณ์จะมีสวนท้อไม่เกิน 500 ต้น ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรที่ทำสวนท้อพันธุ์มีจำนวนท้อพันธุ์ไม่เกิน 500 ต้น ดังนั้นในการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของท้อทั้งสอง จึงเลือกสวนท้อพื้นเมืองที่มีจำนวนต้นใกล้เคียงกับสวนท้อพันธุ์

เหตุผลที่ใช้จำนวนต้นแทนจำนวนพื้นที่เป็นไร่ เป็น เกณฑ์แบ่ง เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา บางแห่ง เป็นหินทำให้ปลูกท้อไม่ได้ จำนวนต้นท้อจึงมีผลต่อต้นทุนและอัตราผลตอบแทนในการทำสวนท้อมากกว่าจำนวนพื้นที่

จำนวนสวนท้อที่มีจำนวนท้อไม่เกิน 500 ต้น ซึ่งแบ่งกลุ่มสวนตามอายุท้อในปีเพาะปลูก 2528

อายุท้อ	จำนวนสวน	
	สวนท้อพื้นเมือง	สวนท้อพันธุ์
1	1	3
2	1	1
3	1	3
4	2	4
5	2	1
6	3	1
7	2	1
8	2	1
9	1	-
10	4	-
รวม	19 *	15 **

*, ** คือสวนท้อที่มีจำนวนท้อไม่เกิน 500 ต้น ทั้งหมดที่อยู่ในบริเวณบ้านหลวง ดอยอ่างขาง จึงมีปัจจัยทางธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ อุณหภูมิ ความชื้น ปริมาณน้ำฝน ระดับความสูง ฯลฯ ใกล้เคียงกัน

1.3 การสอบถามนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ นักวิจัย ที่ปฏิบัติงานที่สถานี เกษตรหลวง
อ่างขาง และสวนไม้ผลอ่างขาง

2. รวบรวมและศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยการค้นคว้าจากบทความ
วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนท้อ

3. วิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยทำการวิเคราะห์ต้นทุนและผล
ตอบแทนของทั้งท้องถิ่น เมืองและท้องถิ่น

4. วิเคราะห์ปัญหาและ เสนอแนวทางในการแก้ปัญหา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อ เป็นแนวทาง เบื้องต้นสำหรับผู้สนใจ จะได้ทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนที่
จะได้รับจากการทำสวนท้อพื้น เมืองและสวนท้อพื้นถิ่น เพื่อ เป็นแนวทางในการตัดสินใจสำหรับผู้
ที่ต้องการลงทุนทำสวนท้อ

2. เพื่อ เป็นการ เผยแพร่ให้ท้อเป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1.1 การปลูกสวนท้อที่กระจายตามภูเขา (ถ่ายเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2529)
ขณะที่ท้ออยู่ในช่วงทิ้งใบ

ภาพที่ 1.2 การปลูกสวนท้อที่กระจายตามภูเขา (ถ่ายเมื่อ 28 เมษายน 2529)

